

Олег ПІХ

кандидат історичних наук

старший науковий співробітник

відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин»

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAD-4632-2020>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2304-9002>

e-mail: olpikh@gmail.com

УКРАЇНА У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КОНСЕРВАТИВНИХ І ЛІБЕРАЛЬНИХ УРЯДІВ ПОЛЬЩІ (2005–2025): ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Здійснено порівняльний аналіз зовнішньої політики Польщі щодо України (2005–2025) крізь призму ідеологічних відмінностей між урядами «Права і Справедливості» та «Громадянської платформи». Зазначено, що попри загальний консенсус щодо підтримки суверенітету та євроатлантичної інтеграції України, методи та пріоритети обох сил суттєво різнилися. Вказано, що політика ПiС характеризувалася акцентом на національному суверенітеті, регіональному лiдерствi й активнiй iсторичнiй полiтицi. Зауважено, що уряди консерваторiв просуvalи iдею єдностi ЦСЄ як буфера проти росiйського неоiмперiалiзму. Наведено iнформацiю, що пiсля 2015 р. ПiС реалiзовувала «двоколiйну» полiтику: потужна безпекова пiдтримка України поєднувалася з iнструменталiзацiєю складних iсторичних питань, що створювало значну напруженiсть у вiдносинах. Описано, що натомiсть полiтика ГП була бiльш прагматичною та євроцентричною, з прiоритетом iнтеграцiї у межах ЄС та просуванням iнтересiв України через багатостороннi формати, як-от «Схiдне партнерство». Вiдзначено, що уряди ГП намагалися уникати загострення iсторичних суперечок, вiдаючи перевагу поточному дiалогу.

Наголошено, що повномасштабне вторгнення Росiї у 2022 р. стало екзистенцiйним викликом, який змусив уряд консерваторiв тимчасово вiдсунути iсторичнi розбiжностi на другий план i надати Україні безпрецедентну вiйськову та гуманiтарну допомогу. Простежено, що подальшi кризи, зокрема «зернова», показали, що внутрiшньополiтичний тиск та економiчнi iнтереси здатнi впливати на стратегiчне партнерство. Акцентовано на тому, що повернення до влади уряду Дональда Туска наприкинцi 2023 р. ознаменувало вiдновлення бiльш євроцентричної полiтики та прагнення вирiшувати двостороннi проблеми через дiалог i в межах структур ЄС. Встановлено, що хоча росiйська загроза є ключовим фактором, який змiцнює стратегiчне партнерство мiж Польщею та Україною, однак його стабiльнiсть залишається залежною вiд внутрiшньополiтичної кон'юнктури в Польщi та здатностi елiт обох країн збалансовувати національнi iнтереси зi стратегiчними iмперативами.

Ключові слова: Польща, Україна, зовнішня політика, «Право і Справедливість», «Громадянська платформа», політичні партії, історична політика, польсько-українські відносини, російська агресія.

Незалежність України та її сталий демократичний розвиток незмінно розглядалися як вагомні аспекти власної безпеки та регіонального впливу Польщі, а також були відображенням польської зовнішньополітичної думки після 1989 р. Її формування відбувалося в умовах домінування «доктрини Гедройця», яка стверджувала, що довготривала безпека Польщі неможлива без існування сильних і незалежних держав на Сході, які виконуватимуть роль буфера проти російського впливу, а також у ширшому геополітичному контексті відродження в російській політиці експансіоністських і ревізіоністських концепцій, що створювало постійну загрозу безпеки для Польщі та регіону. Тому польська східна політика була послідовно спрямована на сприяння демократичним перетворенням та євроатлантичній інтеграції України, що була головним об'єктом її зовнішньополітичної уваги на Сході, хоча підходи й акценти її реалізації могли варіюватися, залежно від урядової конфігурації у Варшаві.

Польсько-українські відносини мають стратегічне значення для геополітичного ландшафту Центрально-Східної Європи (ЦСЄ). Історична близькість, спільні кордони та взаємні безпекові інтереси, насамперед у контексті імперіалістичної політики Росії, роблять ці відносини ключовими для стабільності регіону. На динамічність польсько-українських відносин також суттєво впливали як внутрішньополітичні зміни в обох країнах, так і дискусії над болючою історичною спадщиною, які періодично спливали на поверхню. Водночас упродовж 2005–2025 рр. двосторонні відносини пройшли через низку досягнень і криз, що було зумовлено не лише регіональними геополітичними трансформаціями, але й ідеологічними відмінностями між польськими консервативними (під проводом «Права і Справедливості» (PiS)) і ліберальними (під проводом «Громадянської платформи» (GP)) політичними силами, які по чергово формували урядову польську політику.

Актуальність теми зумовлена останніми політичними змінами в Польщі та заостренням окремих аспектів польсько-українських відносин. Проведений аналіз дасть змогу окреслити специфіку підходів різних політичних сил, а вивчення ідеологічних засад і зовнішніх пріоритетів партій PiS та GP щодо України поглибить розуміння ролі ідеологій у формуванні зовнішньої політики. Водночас моніторинг цих тенденцій допоможе передбачати можливі зміни у співпраці Польщі й України, що матиме важливе значення для прогнозування майбутньої динаміки двосторонніх зв'язків.

Мета статті – проаналізувати та порівняти особливості формування і реалізацію зовнішньополітичного курсу Польщі щодо України в період 2005–2025 рр. та встановити, як ідеологічні відмінності між польськими консервативними і ліберальними урядами (передусім представниками PiS та GP) впливали на двосторонні відносини.

Історіографія проблеми представлена публікаціями зарубіжних та українських учених, що стосуються ідеологічних засад провідних політичних партій Польщі, ключових аспектів їхньої східної політики і динаміки двосторонніх відносин з Україною. Так, ідеологічні засади та зовнішньополітичні концепції ключових польських партій PiS та GP досліджено у працях колективу авторів у складі Еви Май (Ewa Maj) та інших (Maj i in., 2023), а також у публікації Катажини Мончник (Katarzyna Moncznik) (Мончник, 2013). Особливості східної політики урядів PiS у 2005–2007 рр.

проаналізували Адріан Хоян (Adrian Chojan) (Chojan, 2016) і Томаш Віха (Tomasz Wicha) (Wicha, 2016), який окремо розглянув оцінку партією зовнішньої політики Республіки Польща. Еволюцію двосторонніх відносин та роль України у програмах урядових коаліцій вивчав Валенти Балук (Walenty Baluk) (Baluk, 2012; Baluk, 2021). Важливим аспектом, якому приділено значну увагу в академічному дискурсі, є роль історичної політики у формуванні відносин Варшави з Києвом. Цю проблему, зокрема інструменталізацію історичного дискурсу урядом ППС, розглядають Давід Кадьє (David Cadier) і Кацпер Шулецькі (Kacper Szulecki) (Cadier & Szulecki, 2020). Вплив історичних наративів на політику консерваторів також аналізував Вальдемар Парух (Waldemar Paruch) (Paruch, 2021). Реакцію та залучення Польщі до вирішення української кризи 2013–2014 рр. досліджували Сабіна Ольшик (Sabina Olszyk) (Olszyk, 2016), а також Тетяна Сидорук і Дмитро Тищенко (Sydoruk & Tyshchenko, 2016). Автор статті ґрунтується і на власних попередніх напрацюваннях щодо ролі Польщі у поглибленні відносин України з Європейським Союзом (ЄС) (Піх, 2021). Попри значну кількість публікацій, спостерігається брак комплексних порівняльних досліджень політики ППС і ГП щодо України.

Джерельну основу дослідження становлять декілька груп матеріалів. Насамперед це офіційні програмні документи партій ППС та ГП, за допомогою яких можна проаналізувати їхні ідеологічні засади та зовнішньополітичні візії щодо України. Важливим джерелом є стенограми засідань Сейму Республіки Польща (РП), зокрема щорічні виступи міністрів закордонних справ, а також програмні промови прем'єр-міністрів, що розкривають пріоритети урядової політики. У статті також використано офіційні стратегічні документи, такі як «Пріоритети польської зовнішньої політики на 2012–2016 рр.» та «Стратегія польської зовнішньої політики 2017–2021», які відображають інституційне бачення зовнішньополітичного курсу держави. Додатково залучено інформаційні матеріали з офіційних сайтів державних та аналітичних інституцій (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM), Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Wilson Center), а також публікації у провідних польських і світових медіа (Polskie Radio, Associated Press News, The Guardian, Deutsche Welle), що дають змогу верифікувати конкретні події, рішення урядів і зміни в двосторонніх відносинах.

Ідеологічні засади й електоральна динаміка ключових партій. Польські партії ППС та ГП базуються на різних ідеологічних традиціях, що визначало також їхню зовнішню політику щодо України. Так, ППС була заснована в 2001 р. братами Ярославом та Лехом Качинські (Jarosław i Lech Kaczyński) і відтоді залишалася одним із головних гравців на політичній арені Польщі. Партія позиціонує себе як націонал-консервативна сила з акцентом на євроатлантизм, традиційні цінності, економічний патріотизм і суверенітет Польщі в ЄС. У партійних програмних документах пропаговані ідеї побудови «сильної Польщі» з акцентом на історичну пам'ять і моральні цінності, яка має стати суб'єктом міжнародної політики та сповнена рішучості мобілізуватися для захисту власних цінностей і безпеки. ППС відкидала «політичну коректність» і культурну уніфікацію в межах ЄС, виступаючи за «Європу вітчизн». У зовнішній політиці серед іншого йшлося про активізацію східного вектора, зокрема у зміцненні розвитку України та посиленні її зв'язків як із НАТО (Організація Північноатлантичного договору), так і з ЄС (IV Rzeczpospolita, 2005, s. 39, 44–45, 110; Nowoczesna, 2009, s. 12–13, 172–185; Zdrowie, 2014, s. 149–164; Polski model, 2019, s. 171–192). Заснована того

ж 2001 р. Громадянська платформа була об'єднанням реформаторських, правоцентристських і ліберально-консервативних сил, зокрема колишніх членів «Солідарності», Унії свободи та Консервативної народної партії. Серед її засновників – відомі політичні діячі Дональд Туск (Donald Tusk), Анджей Олеховські (Andrzej Olechowski) та Мацей Плажинські (Maciej Płażyński). У своїй політиці партія орієнтувалася на ліберальну парадигму з наголосом на європейську інтеграцію, захист прав людини і ринкові реформи. У зовнішньополітичних візіях ГП передбачала, що, з огляду на відносно невеликий геополітичний потенціал Польщі та поступове зменшення уваги США до проблем Європи, ефективна реалізація польських інтересів можлива за умови тіснішої інтеграції з європейськими структурами та співпраці з її провідними країнами – Німеччиною і Францією (Маї і ін., 2023, s. 148). У східній політиці, зокрема щодо України, програмні засади та політична практика під час урядування ГП зводилися до застосування т. зв. прагматичних підходів, які виникали з переконання, що у коротко- та середньотерміновій перспективі українське членство в ЄС і НАТО було малоймовірним (Baluk, 2012, s. 29). Відповідно до цього і наголос на просуванні квазіінституційних взаємин України з Заходом, як-от «Східне партнерство». У цьому контексті, серед іншого, варто розглядати і спробу нормалізації відносин Польщі з Росією, оскільки жорстка позиція щодо Москви консерваторів не мала підтримки серед європейських партнерів, а особливо у Берліні та Парижі, сприяння яких було необхідне для реалізації польських ініціатив на Сході (Піх, 2021, с. 553–554).

Партійна приналежність ключових лідерів, відповідальних за формування польської зовнішньої політики (прем'єр-міністра, президента, міністра закордонних справ), часто зумовлювала ідеологічні основи та загальну зовнішньополітичну орієнтацію. Розуміння того, хто і коли був при владі, посилення на головних політичних акторів та їхні світоглядні орієнтири протягом досліджуваного періоду є фундаментальним для атрибуції конкретних політик і змін. Так, протягом 2005–2024 рр. у Польщі відбулося чотири (2005, 2010, 2015, 2020) президентських елекцій та шість (2005, 2007, 2011, 2015, 2019, 2023) виборчих кампаній до Сейму РП. Відповідно, партія ПіС отримала на них такі результати: у 2005 р. вона здобула перемогу на парламентських виборах, отримавши 27 % голосів, і сформувала уряд у коаліції з партіями Самооборона та Ліга польських родин. Того ж року перемогу на президентських виборах здобув один із лідерів партії Л. Качинські (2005–2010); у 2015 р. партія після тривалої перерви повернулася до влади, отримавши 37,6 % голосів, що дало змогу їй сформувати однопартійний уряд. Одночасно президентський пост посів висуванець партії Анджей Дуда (Andrzej Duda), який повторив свій успіх також на президентських виборах 2020 р.; 2019 р. партія ПіС знову виграла вибори з 43,6 % голосів, зберігши можливість самостійно сформувати уряд; у 2023 р. хоча згадувана партія посіла перше місце, здобувши 35 % голосів, її коаліційний потенціал був обмежений через політичну угоду опозиційних партій, які й сформували коаліційний уряд. Водночас ГП як самостійно, так і у складі ширших коаліцій отримувала такі результати: 2007 р. партія виграла парламентські вибори, отримавши 41,5 % голосів виборців, сформувавши урядову коаліцію разом із ПСП (Польська селянська партія); у 2011 р. ГП зберегла владу, знову здобувши 39,2 % голосів і створивши коаліційний уряд із ПСП (до того ж у 2010 р. один із лідерів ГП Броніслав Коморовські (Bronisław Komorowski) здобув перемогу на президентських виборах); у 2015 р. і 2019 р. партія зазнала поразок на парламентських і президентських виборах і перебувала в опозиції; у 2023 р. ГП, яка

була у складі широкої опозиційної платформи ГК («Громадянська коаліція»), здобула приблизно 30 % голосів та разом із політичними силами «Польща–2050», ПСП, «Нова лівиця» сформувала новий коаліційний уряд (Markowski, 2006; Rosset, 2011; Szczerbiak, 2013; Grabowski, 2019; Kaczyński & Dybka, 2024).

Характеристика відносин. Україна традиційно сприймалася в Польщі як стратегічний сусід, водночас підходи до співпраці в останні 20 років залежали не лише від урядових стратегій, а були також відповіддю на значущі зовнішньополітичні виклики та внутрішньополітичні чинники. Так, обидві партії традиційно підтримували євроатлантичну та європейську інтеграцію України, хоча й різнилися в окремих аспектах щодо втілення в життя інтеграційних ініціатив. Подібною була реакція представників обох партій на військово-політичну кризу в регіоні, пов'язану з розгортанням російської агресії в Україні. Водночас чинником, який не лише ускладнював двосторонні відносини, а й підсилював радикалізацію певних груп у самій Польщі, було питання історичної політики, що загострювало громадсько-політичний клімат та підіймало хвилю негативу у ставленні до України й українців. Переважно представники ПіС, але в останні роки також і окремі представники ліберального середовища, використовували гостру антиукраїнську риторичку в історичних питаннях для здобуття політичних балів.

Після Помаранчевої революції в Україні Польща під керівництвом ранніх урядів ПіС (Казімежа Марцінкевича (Kazimierz Marcinkiewicz) та Ярослава Качинські (2005–2007)) рішуче підтримала демократичні прагнення України. Міністр закордонних справ Стефан Меллер (Stefan Meller) у 2006 р. окреслив пріоритети для «нового відкриття» відносин з Україною, наголошуючи на підтримці демократичних реформ та її євроатлантичного курсу (Meller, 2011, s. 340). Стабільність України розглядалася як вирішальна у контексті протидії російським впливам на Сході (Szykowski & Gil, 2025, p. 3). Водночас варто наголосити, що основа зовнішньої політики консерваторів була побудована на міцному трансатлантичному альянсі (насамперед із США) та певному скептицизмі щодо глибшої інтеграції в ЄС, якщо вона сприймалася як підрив національного суверенітету (Maj i in., 2023, s. 146–147). Також цей період ознаменувався початковим формуванням підходу ПіС, який став більш вираженим у наступні терміни їхнього перебування при владі, враховуючи наголос на історичній політиці.

У зазначений період у східній політиці консерватори прагнули узгодити інтереси безпеки Польщі (стабільна, прозахідна Україна як буфер проти Росії) із ціннісною підтримкою демократичного розвитку України. Українська Помаранчева революція дала чіткий поштовх Польщі підтримати демократичні зміни в Україні. ПіС на початку свого урядування пріоритезувала цю підтримку, бачаючи в ній користь для польської безпеки та регіональної стабільності (Мончнік, 2013, с. 86–87). Водночас, на думку представників ПіС, відсутність чіткої стратегії у «російському питанні» спричинила постійну загрозу для країн ЦСЄ. Росію вважали здатною спровокувати зміни, які призвели б до перегляду геополітичного порядку в Європі (Wicha, 2016, p. 205–206). Бачачи посилення імперіалістичних тенденцій у політиці Російської Федерації (РФ), партія запропонувала багатосегментну тісну співпрацю з країнами регіону (Chojan, 2016, s. 304). Конкретні ініціативи польського керівництва на українському напрямі передбачали адвокацію Стратегічного партнерства ЄС з Україною, Плану дій щодо членства в НАТО (ПДЧ), двосторонню допомогу, обмін досвідом реформ та регіональне співробітництво, зокрема посилення відносин України з державами Веймар-

ського трикутника чи Вишеградської четвірки. Ініціативи на підтримку країн Східної Європи увійшли не лише до передвиборчої програми ПіС, а й звучали у публічних заявах польського керівництва. Зокрема, прем'єр Ярослав Качинські, а також міністри закордонних справ Стефан Меллер і Анна Фотига (Anna Fotyga) відстоювали ідею тісного партнерства зі східноєвропейськими державами (Мончнік, 2013, с. 83). Це прослідковувалося також у проактивній дипломатії на українському напрямі та вагомії участі президента Польщі Л. Качинські. Його підхід базувався на ідеї єдності ЦСЄ перед зовнішніми загрозами, а політика щодо України була частиною ширшої візії регіонального лідерства Польщі. Питання надання Україні та Грузії ПДЧ стало також важливим моментом. Активна позиція Польщі, особливо президента Л. Качинського, на підтримку цього кроку акцентувала на стратегічному пріоритеті євроатлантичної інтеграції України для Варшави. Особиста відданість польського президента розвитку двосторонніх відносин та його передбачливість щодо російських загроз були значними рушійними силами українсько-польських відносин цього періоду. Л. Качинські послідовно застерігав як внутрішню аудиторію, так і західних очільників щодо нехтування проявів російського імперіалізму. Слова його промови у Тбілісі 2008 р. під час російської інвазії у цю країну: «Сьогодні Грузія, завтра Україна, післязавтра країни Балтії, а потім, можливо, настане час і для моєї країни, Польщі» фактично стали пророчими (11 years since, 2019).

Для зменшення залежності від Росії польські консерватори активно просували регіональні ініціативи з енергетичної безпеки, залучаючи до них Україну (Chojan, 2016, s. 307). У 2006 р. ПіС ініціювала стратегічні економічні проекти: президенти Лех Качинські та Віктор Ющенко уклали декларацію про енергетичне співробітництво, назвавши його «пріоритетним компонентом» стратегічного партнерства (Presidents of Poland, 2006), зокрема обговорювалася ідея реалізації нафтопроводу Одеса–Броди–Плоцьк–Гданськ, що мало б зменшити залежність регіону від російських енергоносіїв. У цей час інтенсивно розвивались торгівля та інвестиції: з 2005 р. Польща вже була серед п'яти головних торговельних партнерів України і другим за величиною приймачем українських інвестицій (наприклад, українська компанія «Індустріальний союз Донбасу» купила в Польщі металургійний комбінат «Ченстохова»).

Хоча ПіС завжди декларувала підтримку незалежної європейської України як гаранта польської безпеки, ця підтримка поєднувалася з вимогами до Києва щодо визнання «історичної правди про Волинську трагедію», стримування «радикального» українського націоналізму тощо, оскільки ідеологія партії наголошувала на важливості історичної пам'яті у процесах державотворення. Однак, незважаючи на те, що прями історичні суперечки з Україною не були основним фокусом зовнішньополітичних дій у 2005–2007 рр., глибинна ідеологічна схильність ПіС пріоритетувати історичні наративи вже була встановлена на внутрішньому рівні. По суті формувалися основи, щоб інтерпретації «минулих подій та історичного досвіду» могли бути використані урядом для легітимізації сучасних ідеологій і політики та водночас інструментом консолідації електорату (Cadier & Szulecki, 2020, p. 998–999). Це також свідчить про те, що сильна проукраїнська позиція була зумовлена радше геополітичними розрахунками й імперативом безпеки, тоді як історичний вимір, хоч і був частиною ДНК ПіС, ще не став головним екстерналізованим елементом політики щодо України, як це сталося пізніше. Фактично фокус був на допомозі новій демократичній та європейсько зорієнтованій Україні, а не на «зведенні старих рахунків». Спільні декларації, вшанування

за участю президентів України і Польщі, тривалі суспільні та політичні дискусії щодо подолання історичних стереотипів, відновлення історичної пам'яті й інші символічні жести стали одним із важливих етапів налагодження українсько-польських відносин у другій половині 2000-х років. У партії ПiС наполягали на тому, що важкі питання історії в польсько-українських відносинах не мають мати визначального впливу на побіжне політичне співробітництво обох держав, а їх вирішення вимагає від польської сторони терпливості (Paruch, 2021, s. 134).

Після перемоги на виборах 2007 р. ГП разом із ПСП сформувала уряд, який очолив Дональд Туск (2007–2014), якого у 2014 р. після обрання Президентом Європейської Ради на посаді змінила Ева Копач (Ewa Koracz). Також, як уже зазначалося, президентом Польщі у 2010–2015 рр. був представник ГП Б. Коморовські, що вказувало на те, що у першій половині 2010-х років партія зосередила значні владні повноваження в країні. Її політична платформа базувалася на «практичному євроцентризмі», у якому вона вбачала не лише засіб модернізації Польщі, а й основу для формування стабільного «східного сусідства». У програмі партії 2007 р. Україна визначена як «великий та важливий партнер Польщі в цій частині Європи». Офіційна Варшава мала послідовно підтримувати демократичні зміни в Україні та її прагнення до інтеграції із Заходом (НАТО/ЄС), визнаючи, що успіх у цьому питанні залежить насамперед від української волі. Водночас наголошувалося, що польська політика щодо Росії вимагала «холодного розрахунку», терплячого діалогу та прагнення до добросусідських відносин (Polska zasługuje na cud, 2007, s. 78–79, 90). І хоча у варшавських владних коридорах чітко усвідомлювали, як складно у Кремлі йдуть на будь-які компроміси, особливо щодо політичних питань, а прем'єр-міністр Польщі Д. Туск навіть наголошував, що «варто співпрацювати з Росією такою, якою вона є» (Tusk, 2007, s. 24), та все ж, на думку представників ГП, «перезавантаження» відносин із РФ мало б посприяти ініціативам Польщі на Сході та розширити можливості європейської політики щодо України. Польська дипломатія заакцентувала одним із пріоритетних завдань своєї зовнішньої політики прагнення домогтися активізації східного вектору ЄС, а тому підхід уряду також мав узгоджуватися з основними західними партнерами, зокрема Німеччиною та Францією, які були налаштовані на тіснішу співпрацю з Москвою (Dulak, 2010, s. 48). Міністр закордонних справ Радослав Сікорські (Radosław Sikorski), виступаючи в сеймі РП у травні 2008 р., наголосив, що Польща як одна з найбільш заангажованих у справі Сходу країн ЄС має продовжувати спеціалізуватися на виробленні спільної зовнішньої політики щодо цього напрямку. Для цього, стверджував він, має бути опрацьований формат відносин, що давав би додатковий інструментарій у взаєминах із тими державами, для яких європейська перспектива найбільш бажана. І Україну треба розглядати як ключового кандидата на поглиблення відносин із Євросоюзом (Sikorski, 2011, s. 383).

Запропонована Польщею та Швецією програма «Східне партнерство» не гарантувала вступу в ЄС, однак польський уряд вбачав у ній основу для поступового впровадження елементів євроінтеграції (зона вільної торгівлі, безвіз) у реальне життя (Мончник, 2013, с. 92). Зокрема, важливе значення мала проблема підписання Україною широкої Угоди про асоціацію з ЄС, для прискорення цього представники польського керівництва проводили чимало двосторонніх зустрічей із представниками Європейської Ради, Єврокомісії і Європарламенту. Водночас після проведення в Україні політичних процесів над опозицією, у Польщі, як і в інших європейських країнах,

наростало розчарування українськими політичними елітами, і Варшаві все важче було відігравати традиційну роль адвоката України на міжнародній арені. Польська сторона не була налаштована підтримувати ізоляцію України, насамперед з огляду на дуже ймовірний поворот останньої у бік євразійської інтеграції, а отже, і формування на українській території зони нестабільності, очоленої авторитарним режимом (Baluk, 2012, s. 33). Стояло завдання підтримувати прагматичний, а за потреби «приятно критичний» діалог з офіційним Києвом у межах євроінтеграційних процесів та водночас налагодити стійкий інформаційний канал з українськими опозиційними силами. У прийнятті 2012 р. «Пріоритетах польської зовнішньої політики на 2012–2016 рр.» ще раз було наголошено на важливості стратегічних відносин з Україною, підтримки її європейської і євроатлантичної інтеграції. Водночас Росію Польща чітко не розглядала як стратегічного партнера, а фактично ставила її в межі взаємовигідних, але не преференційних відносин (Priorytety polskiej polityki, 2012, s. 17).

Під час Євромайдану (2013–2014) міністр Р. Сікорські разом із міністрами закордонних справ Німеччини та Франції брав участь у переговорах між українською владою та опозицією. Україна і політика Росії щодо неї стали одними з пріоритетних напрямів зовнішньої політики Польщі у 2014 р. Польща рішуче засудила анексію Криму Росією та розв'язання війни на Донбасі. Уряд ГП підтримав запровадження санкцій ЄС та США проти РФ та виступав за надання Україні політичної, фінансової та експертної допомоги для проведення реформ і зміцнення обороноздатності. Водночас спостерігався обережний підхід до прямої військової допомоги. Новообраний прем'єр-міністр Польщі Є. Копач застерегла від односторонньої і неузгодженої з ЄС і США підтримки України, що, на її думку, могло б становити певний ризик для країни через загрозу ескалації відносин із РФ (Olszyk, 2016, s. 282). Польський уряд, розглядаючи можливості комплексної допомоги Україні, вбачав своє завдання насамперед у лобюванні позиції України в європейських медіа, на зустрічах представників ЄС і НАТО. Польські європарламентарі працювали над розробкою і просуванням у Європейському парламенті резолюцій із засудженням російської агресії в різних її виявах та підтримкою українських позицій. Також одним із ключових завдань польської дипломатії було просування питання ратифікації структурами ЄС та країнами-членами Угоди про асоціацію з Україною в незмінному вигляді, незважаючи на шантаж і критику Кремля (Sydoruk & Tyshchenko, 2016, p. 21). Окрім того, польський уряд наполягав на більшій участі власної країни у вирішенні конфлікту в Україні, зазначаючи, що «нормандський формат» себе вичерпав і до переговорів мали б бути залучені Польща і США. Польська опозиція, насамперед лідери партії ПіС, різко розкритикували уряд і президента Б. Комаровські за недостатню міжнародну активність у просуванні польських інтересів, наголошуючи, що у питанні вирішення українсько-російського конфлікту місце Польщі мало б бути за столом учасників переговорів (Sydoruk & Tyshchenko, 2016, p. 23).

Хоча історичні питання, такі як Волинь, були присутні в публічному політичному дискурсі, уряди ГП загалом прагнули запобігти тому, щоб вони зривали стратегічне співробітництво, хоча чутливість залишалася. На 2013 р. припала 70-та річниця подій на Волині 1943 р. і польські політичні сили в Сеймі, зважаючи на зростаючий суспільний резонанс, запропонували нову ухвалу щодо цих подій. У коаліційному таборі, очолюваному партією ГП, вважали, що в ухвалі щодо Волинської трагедії слід уникати однозначних трактувань цієї події як «геноциду». Рафал Групінські (Rafał

Grupański) переконував колег, що польській владі варто бути делікатними в офіційних трактуваннях, оскільки Україна стояла на порозі вибору між Росією і Заходом (Grupański, 2013). Прем'єр-міністр Д. Туск зазначав, що «резолуція має сприяти пошуку майбутнього співтовариства з Україною, а не перешкоджати цьому ... ухвалена постанова чітко засуджує кривдників і не провокує Україну. У міжнародному вимірі радикальний варіант постанови був ризикованим, це могло б погіршити відносини з Україною і допомогти реалізувати наміри Кремля» (Donald Tusk, 2013). Прийняття Сеймом РП певною мірою компромісного варіанту, запропонованого депутатами ГП, у якому трагедію на Волині та Східній Галичині було названо «етнічною чисткою з ознаками геноциду», свідчило, що ГП, хоча й не ігнорувала складні історичні питання, намагалася підходити до них стриманіше, надаючи пріоритет поточному політичному діалогу та геополітичним реаліям.

У 2015 р. та 2019 р. партія ПiС, перемігши на виборах, отримала можливість сформувати однопартійний уряд з одночасним утриманням посади президента, яку обіймав А. Дуда. Повернення партії до влади у 2015 р. відбулося вже в нових геополітичних реаліях, позначених російською агресією проти України, анексією Криму та війною на Донбасі. Уряди Беати Шидло (Beata Szydło) (2015–2017) і Матеуша Моравецькі (Mateusz Morawiecki) (2017–2023) розглядали Росію як першочергову та відроджувану загрозу, виступаючи за посилення присутності НАТО на Східному фланзі. Зокрема, польська зовнішньополітична стратегія на 2017–2021 рр. наголошувала на протидії російській агресії та підтримці українських реформ і стійкості, враховуючи співпрацю в оборонній промисловості. РФ була визнана ревізійністською державою, що нехтує найфундаментальнішими принципами міжнародного права і готова вдаватися до військових засобів для досягнення своїх цілей. У документі також розкритикована неспроможність Заходу відповісти на агресивне прагнення Росії до домінування над пострадянськими територіями, що зрештою призвело до війни в Україні та підірвало архітектуру європейської безпеки (Strategia, 2017, s. 2). Прикметно, що у новій зовнішньополітичній стратегії Польща вже не брала на себе роль лідера східної політики ЄС, про українсько-польське стратегічне партнерство нічого не згадувалося, а деталі стосувалися тільки практики безпекової співпраці та підтримки проєвропейських і трансатлантичних реформ у країнах Східної Європи (Strategia, 2017, s. 9).

Польща за часів ПiС була рішучим противником газопроводу «Північний потік-2», що також збіглося з українськими інтересами. Його будівництво розглядали насамперед як геополітичний проєкт, що посилить залежність Європи від РФ та підірве безпеку України як транзитної країни (Wilczek, 2022).

Як і в часи перших урядів ПiС, вагому роль у розвитку двосторонніх українсько-польських відносин взяв на себе Президент РП А. Дуда. Він наголошував на важливості не йти на поступки Росії, які б підривали український суверенітет, активно займався адвокацією української євроінтеграції на міжнародних форумах. Водночас уряди ПiС робили сильний акцент на «історичній політиці», що призвело до посилення напруженості з Україною через інтерпретацію подій Другої світової війни, зокрема Волинської трагедії. У консерваторів наступальна історична політика була не лише засобом внутрішнього осмислення та переформатування польської ідентичності, засобом консолідації електорату, але й важливим зовнішньополітичним чинником, який мав показати всьому світові польську інтерпретацію історії. Цього разу як представники більшості (ПiС), так і опозиційних сил (ГП, ПСП, партії «Сучасна»)

прагнули прийняти резолюцію, у якій події на східних теренах колишньої Другої Речі Посполитої беззаперечно визнавалися «геноцидом». Підставою, за заявами окремих політиків, стало зростання культу Організації українських націоналістів та Української повстанської армії в Україні (Paruch, 2021, s. 138). Резолюція польського Сейму 2016 р., яка оголосила Волинські події геноцидом, український мораторій 2017 р. на польські ексгумації та подальші взаємозвинувачення сторін у площині історичних проблем ознаменували найнижчу точку в українсько-польських відносинах за останні 25 років. Польський закон про Інститут національної пам'яті 2018 р. ще більше загострив відносини (Cadier & Szulecki, 2020, p. 1001–1002). Водночас, незважаючи на напруженість, діалог тривав, зокрема президенти Анджей Дуда та Петро Порошенко намагалися обговорювати «складні питання», хоча й без особливих зрушень (Baluk, 2021, s. 122). Згодом уже Володимир Зеленський пообіцяв скасувати мораторій на ексгумацію в Україні, що могло дозволити зрушити двосторонній діалог і в інших історичних питаннях.

Загалом, аналізуючи дії керівництва ПіС щодо України у 2015–2022 рр., можна констатувати, здавалося б, суперечливу «двоколіїну» політику. З одного боку, вони пропонували потужну, часто провідну, підтримку суверенітету та безпеки України проти Росії, особливо в риторичі та військовому співробітництві. З іншого – порушили історичні питання (насамперед щодо Волині) до рівня гострої політичної проблеми, створюючи значні тертя. Таким чином, хоча ідеологія ПіС наголошувала на національному суверенітеті, історичній пам'яті та була чутливою до історичних несправедливостей, геополітична реальність і агресія Росії вимагали сильної підтримки України як буферної держави та партнера в регіональній безпеці. Цей «двоколіїний» підхід можна інтерпретувати як спробу збалансувати внутрішньополітичні завдання (досягти «історичної справедливості» як однієї з базисних платформ ПіС) та гарантувати національну безпеку в небезпечному сусідстві. Відносна вага того, що надається кожній колії, могла коливатися, залежно від внутрішньополітичного клімату, міжнародних подій та конкретних акторів (наприклад, президент А. Дуда висловлював помірковані позиції щодо історичних питань, порівняно з жорсткішими елементами всередині ПіС). Так, усередині правлячої партії лунали погрози (наприклад, міністра закордонних справ Вітольда Вашиковскі (Witold Waszczykowski)) накласти вето на майбутнє членство України у ЄС чи НАТО через невирішені історичні суперечки (Paruch, 2021, s. 139). Це створювало елемент непередбачуваності у двосторонніх відносинах. Окрім того, трактування історичних проблем у польському парламенті засвідчило вироблення політичними елітами в Польщі загального консенсусу щодо цілей і завдань історичної політики, де питання українсько-польського примирення стало заручником політичної кон'юнктури та боротьби за електоральну прихильність. На тлі конкретних політичних заходів щодо підтримки незалежності України та її євроінтеграційного курсу Польща прагнула від України односторонніх поступок в історичних питаннях (Коваль, 2018, с. 7).

Під керівництвом уряду ПіС Польща стала одним із ключових союзників України після повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 р. Прем'єр-міністр М. Моравецькі та президент А. Дуда засудили російську агресію та закликали до рішучих міжнародних відповідей. Лідер ПіС Я. Качинські також наголошував на національній безпеці та підтримці України. 1 березня 2022 р. Польща була серед низки країн ЦСЄ, які підтримали офіційну українську заяву про вступ до ЄС і заявили

про необхідність терміново надати їй перспективу членства та негайно розпочати переговори за прискореною процедурою (Віднянський, 2022, с. 20). Варто наголосити, що вторгнення РФ в Україну 2022 р. стало прямою та екзистенційною загрозою регіональному порядку і, відповідно, польській безпеці. Масштаб вторгнення та його жорстокість змусили негайно пріоритетувати безпеку та висловити солідарність українському народу, тимчасово відсунувши історичні суперечки на другий план. Польською відповіддю стала переважна підтримка: військова, гуманітарна, дипломатична. Це безумовно була прагматична безпекова відповідь. Попередні історичні напруження та фокус уряду ПіС на «історичній справедливості» були значною мірою перекреслені нагальністю ситуації. Публічний дискурс змістився з історичних кривд на російські військові злочини. Це свідчило про ієрархію рушійних сил політики: зіткнувшись із переважною спільною загрозою, найфундаментальніші інтереси безпеки (виживання України, стримування Росії) взяли гору над історичними проблемами. Була надана масштабна військова допомога, зокрема танки, артилерія та літаки, Польща була першою або однією з перших, хто розпочав постачати важке озброєння Україні. Польське керівництво також швидко узгодило використання польської території як логістичного хабу для міжнародної допомоги, що надходила в Україну. Офіційна Варшава активно наполягала на посиленні санкцій ЄС проти Росії. Водночас польський уряд відкрив свої кордони для мільйонів українських біженців, надаючи значну гуманітарну допомогу та соціальну підтримку (Polska pomoc, 2025).

Попри вагомні заходи підтримки, наприкінці 2023 р. у двосторонніх відносинах виникла напруженість через імпорту українського зерна. Уряд ПіС запровадив односторонню заборону на його транспортування через територію Польщі, що призвело до дипломатичної суперечки з Києвом. Це засвідчило, що внутрішній економічний і політичний тиск (майбутні вибори) все ще можуть створювати тертя та впливати на зовнішню політику, навіть під час війни, а також те, що пріоритетизація безпеки над іншими проблемами не була абсолютною чи постійною, і що історичні питання можуть знову спливати, як тільки відчуття небезпеки зменшиться або внутрішньополітичний розрахунок зміниться (Harper, 2023; Pryshchepa, 2024).

Уряд Громадянської коаліції (ГП цього разу йшла на вибори в ширшому об'єднанні центристських партій), який очолив Д. Туск, що вступив на посаду в грудні 2023 р., знову звернув увагу на налагодження відносин із ЄС, водночас підтверджуючи зобов'язання Польщі підтримувати Україну. Міністр закордонних справ Р. Сікорські наголосив на поверненні до більш євроцентричної зовнішньої політики, закликав до «довгострокового переозброєння Європи для протидії російським імперським амбіціям» та продовження підтримки України (Wintour, 2024). Польща продовжувала виступати за членство України в ЄС і НАТО.

Новий уряд успадкував такі виклики, як блокада прикордонних переходів польськими перевізниками та фермерами, що вимагало делікатних переговорів із Києвом і українськими зацікавленими сторонами. Уряд Д. Туска продемонстрував готовність відновити діалог із чутливих історичних питань, після повідомлень про прогрес у справі щодо ексгумації жертв Волинської трагедії на початку 2025 р. (Poland and Ukraine, 2025). Цей підхід вказував, що нова польська влада була більше зосередженою на пошуку практичних рішень, аніж на декларативній політиці.

Після повернення до влади ключовим пріоритетом стало відновлення відносин з інституціями ЄС, напружених за часів ПіС. Мета «доктрини», яку оголосив Д. Туск, –

зробити Польщу країною з «найсильнішою армією та економікою в регіоні» та сильною позицією в ЄС (Tilles, 2025). ГП історично віддавала перевагу євроцентричній зовнішній політиці та багатосторонності, тому прагнула перекалібрувати польську зовнішню політику щодо України, зберігаючи сильну підтримку, але міцніше вбудовуючи її в межі ЄС та багатосторонні механізми, водночас працюючи над деескалацією двосторонніх подразників, які частково підживлювалися внутрішньополітичними стратегіями попереднього уряду. Це відображало ширшу стратегію стабілізації відносин з Україною шляхом вирішення конкретних проблем, зміцнюючи єдиний фронт проти Росії та підвищуючи довіру до Польщі в ЄС (Gera & Cook, 2025). Однак не можна не зауважити, що польське керівництво стикалося зі складним завданням забезпечення довгострокової підтримки України на тлі потенційної «втоми від України» на Заході та внутрішньополітичного тиску. Зростання ультраправих голосів у Польщі (наприклад, Славомір Ментцен (Sławomir Mentzen), Гжегож Браун (Grzegorz Braun)) привнесло в політичний дискурс більш критичні та антиукраїнські наративи, особливо щодо історичних питань та витрат на підтримку біженців. Такі партії, як ПіС, адаптували свою риторику, щоб звернутися до цих настроїв, що загострювало обговорення українського питання в польському суспільстві (Biłonożko, 2025). Водночас ГП, не ігноруючи історію, все ж віддає перевагу стратегічному співробітництву, зокрема менш схильна прямо пов'язувати євроінтеграцію України з вирішенням трактувань минулого.

Отже, підсумовуючи, доцільно зазначити, що у 2005–2025 рр. Польща залишалася одним із найактивніших міжнародних союзників України. Хоча стратегічна мета демократичної та незалежної України користувалася широким міжпартійним консенсусом у Польщі, проведення політики щодо України було чутливе до внутрішньополітичної динаміки. Політичні рішення і публічна риторика часто відображали ідеологію правлячої партії та її виборчу стратегію: ГП (ліберали) наголошували на євроінтеграції та колективних формах, тоді як ПіС (консерватори) додавали до політики аспект національних інтересів та історичної пам'яті. Ця дихотомія формувала динаміку двосторонніх відносин.

Політика ПіС щодо України глибоко переплетена з її ширшим баченням регіонального лідерства й історичної місії, часто сформульованої в опозиції до російського неоімперіалізму та, часом, як критика пасивності Західної Європи. Це формувалося з послідовного наголосу в програмах ПіС на особливій ролі Польщі на Сході, що ґрунтувалося на історичних наративах і спадщині Л. Качинські. Фокус на енергетичній незалежності та регіональних альянсах стосувався не лише України, а й перебудови регіонального балансу сил. Критика реакції Заходу на дії Росії та сприйняття «Східного партнерства» як слабого засобу свідчили про бажання Польщі відігравати проактивну роль у регіоні ЦСЄ. Пов'язування ПіС суверенітету України з безпекою Польщі підносило українсько-польські відносини вище рівня простих двосторонніх зв'язків, надаючи їм фундаментального значення для національної та регіональної безпеки. Водночас, послідовно підтримуючи суверенітет України, підхід ПіС еволюціонував від більш ідеалістичної фази (2005–2007) до більш прагматичної, орієнтованої на безпеку, а часом і на внутрішні потреби політики, насамперед після 2015 р. ПіС, акцентуючи на історичній пам'яті й національній безпеці, де вони часто виступали як рівнозначні рушійні сили, поєднував жорстку риторику з підтримкою євроатлантичної інтеграції України.

Політика ГП щодо України формувалася в контексті членства Польщі в ЄС та НАТО, надаючи пріоритет багатостороннім підходам та узгодженню дій із західними партнерами, що іноді призводило до більш обережної або прагматичної позиції, особливо щодо Росії, порівняно з ПiС. Наголос на співпраці з провідними країнами ЄС, такими як Німеччина та Франція, вказував на схильність до колективних зовнішньополітичних ініціатив та відображав спробу збалансувати власну підтримку України з ширшою європейською взаємодією з Москвою. ГП, ґрунтуючись на європейських цінностях і прагматизмі, прагнула розвивати «економічну та інституційну співпрацю» без різких історичних конфліктів. Визнаючи історичну чутливість, партія прагнула відокремити її від негайного стратегічного співробітництва.

Загалом, ключовим фактором збереження двостороннього стратегічного партнерства була спільна загроза з боку Росії: саме агресія РФ багато разів змушувала польські уряди пом'якшувати внутрішню риторику і консолідувати зусилля на користь допомоги Україні, незважаючи на урядову палітру. Водночас політичні баталії з приводу зернових обмежень, блокади кордону й історичних трактувань демонструють, як внутрішні групи інтересів можуть тиснути на польський уряд, змушуючи його вживати заходів, що напружують відносини з Україною, незважаючи на загальне стратегічне узгодження. Риторика ультраправих партій і відповідь основних партій показують, як маргінальні погляди можуть впливати на ширший політичний дискурс щодо України, особливо з чутливих тем, таких як історія та допомога біженцям. Це свідчить про те, що хоча загальний геополітичний конфлікт із Росією продовжуватиме бути домінуючим фактором, що формуватиме це стратегічне партнерство в коротко- та середньостроковій перспективі; довгострокові зобов'язання Польщі перед Україною можуть бути нестабільними та залежати від внутрішньополітичної ситуації в Польщі. Траєкторія відносин залежатиме від здатності польських політичних еліт збалансувати свої національні інтереси й історичну чутливість зі стратегічним імперативом підтримки України, а також від внутрішніх процесів в Україні та її можливості конструктивно відповідати на зовнішньополітичні виклики в політиці свого сусіда.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Віднянський, С. (2022). Україна – Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, 31, 10–33. <https://doi.org/10.15407/mzu2022.31.010>

Коваль, Н. (2018). *Окрім історичних суперечок: яке майбутнє для польсько-українських відносин? Польський погляд*. Київ. <https://prismua.org/wp-content/uploads/2019/01/14974.pdf>

Мончник, К. (2013). Східна Європа в зовнішньополітичних концепціях Права і справедливості та Громадянської платформи. В О. Бориняк, М. Валяк, І. Гурак (ред.), *Разом чи окремо? 20 років польсько-українських відносин*. Івано-Франківськ, 78–97.

Піх, О. (2021). Роль Польщі у поглибленні відносин України і Європейського Союзу. В М. Литвин (відп. ред.), *За свободу: українсько-польський діалог та спроби порозуміння*. Львів, 543–561.

11 Years since Landmark Speech by Polish Leader in Georgia. (2019, August 12). *Polskie Radio*. <https://www.polskieradio.pl/395/7785/artukul/2353833,11-years-since-landmark-speech-by-polish-leader-in-georgia>

IV Rzeczpospolita – Sprawiedliwość dla Wszystkich. Program Prawa i Sprawiedliwości z 2005 roku. (2005). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. https://pislegionowo.pl/Pliki/Dokumenty_PiS/program_2005.pdf

Baluk, W. (2012). Stosunki polsko-ukraińskie w latach 2005–2012. Od romantyzmu do pragmatyzmu. *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, 10/1, 29–44.

Baluk, W. (2021). Ukraina w programach ugrupowań koalicji rządowych w Polsce po 1989 r. w kontekście geopolityki. In W. Baluk, J. Makar, & M. Doroszko (Eds.), *Dziedzictwo Józefa Piłsudskiego i Symeona Petlury. Przeszłość i teraźniejszość partnerstwa Polski i Ukrainy*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 119–129.

Biłonożko, E. (2025, March 26). *Ukrainian Issue in Polish Elections*. Wilson Center. <https://ukraine.wilsoncenter.org/blog-post/ukrainian-issue-polish-elections>

Cadier, D., & Szulecki, K. (2020). Populism, Historical Discourse and Foreign Policy: The Case of Poland's Law and Justice Government. *International Politics*, 57/6, 990–1011. <https://doi.org/10.1057/s41311-020-00252-6>

Chojan, A. (2016). Polityka wschodnia Polski w myśli politycznej partii Prawo i Sprawiedliwość (lata 2005–2007). *Rocznik Instytutu Europy Środkowej*, 14/5, 301–314.

Donald Tusk o uchwale wołyńskiej: «Jednoznaczna i nie prowokuje». (2013, July 12) <https://www.money.pl/gospodarka/tokfm/artykul/donald;tusk;o;uchwale;wołyńskiej;jednoznaczna;i;nie;prowokuje,165,0,1345189.html>

Dulak, M. (2010). Partnerstwo Wschodnie jako priorytet polskiej prezydencji. In M. Brachowicz (Ed.), *Wyzwania polskiej prezydencji 2011*. Kraków: Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 47–57.

Gera, V., & Cook, L. (2025, January 15). Polish Leader Vows to Use EU Presidency to Speed up Ukraine's Membership Quest. *AP News*. <https://apnews.com/article/poland-ukraine-exhumations-8745207dc4fc4d55d339a1e6dcb414ff>

Grabowski, W. (2019). Determinants of Voting Results in Poland in the 2015 Parliamentary Elections: Analysis of Spatial Differences. *Communist and Post-Communist Studies*, 52/4, 331–342. <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2019.10.006>

Grupiński, R. (2013, 10 lipca). *Wypowiedź na posiedzeniu Sejmu. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Stenograma posiedzenia Sejmu RP nr 45 z dnia 10.07.2013. 7 punkt porządku dziennego*. <https://www.sejm.gov.pl/sejm7nsf/wypowiedz.xsp?posiedzenie=45&dzien=1&wyp=97&view=1>

Harper, J. (2023, August 6). Food Security: Polish Farmers Hurt by Ukraine Grain Imports. *DW*. <https://www.dw.com/en/poland-ukraine-grain-imports/a-66424707>

Kaczyński, P. M., & Dybka, D. (2024, February 13). Liberal Poland is Back: The Impact on Europe of the 2023 Polish Vote. *Elcano Royal Institute*. <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/liberal-poland-is-back-the-impact-on-europe-of-the-2023-polish-vote/>

Maj, E., Trembicka, K., Sanecka-Tyczyńska, J., & Wicha, T. (2023). Model polityki zagranicznej Polski w XXI wieku w myśli politycznej głównych orientacji ideologiczno-programowych. *Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 20(87), 139–174. <https://doi.org/10.12797/Politeja.20.2023.87.07>

Markowski, R. (2006). The Polish Elections of 2005: Pure Chaos or a Restructuring of the Party System? *West European Politics*, 29/4, 814–832. <https://doi.org/10.1080/01402380600842452>

Meller, S. (2011). Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2006 roku. Przedstawiona na 10 posiedzeniu Sejmu RP V kadencji 15 lutego 2006 r. W *Exposé Ministrów Spraw Zagranicznych 1990–2011*. Warszawa, 323–343.

Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości z 2009 roku. (2009). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. <https://oko.press/images/2017/10/PiS-program-2009.pdf>

Olszyk, S. (2016). Kontekst geopolityczny kryzysu na Ukrainie (2013–2014) i zaangażowanie władz polskich w jego rozwiązanie. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 3, 263–283.

Paruch, W. (2021). Buława Bohdana Chmielnickiego znajduje się w Warszawie. Ukraina w polityce środkowoeuropejskiej rządów Zjednoczonej Prawicy. In W. Baluk, J. Makar, & M. Doroszko (Eds.), *Dziedzictwo Józefa Piłsudskiego i Symeona Petlury. Przeszłość i teraźniejszość partnerstwa Polski i Ukrainy*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 131–152.

Poland and Ukraine Advance Exhumation Talks. (2025, January 11). *Polskie Radio*. <https://www.polskieradio.pl/395/7785/Artykul/3469721,poland-and-ukraine-advance-exhumation-talks>

Polska pomoc dla Ukrainy. (2025, February 23). *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/polska-pomoc-dla-ukrainy-plen,93620>

Polska zasługuje na cud gospodarczy. Program wyborczy Platformy Obywatelskiej. (2007). *Platforma Obywatelska*. Warszawa. <https://mamprawowiedziec.pl/file/14512>

Polski model państwa dobrobytu. Program Prawa i Sprawiedliwości z 2019 roku. (2019). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. https://pis.org.pl/files/Program_PIS_2019.pdf

Presidents of Poland and Ukraine Held Negotiations. (2006, March 1). *For-UA*. <https://for-ua.com/article/1004274>

Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012–2016. (2012). *Biuro Bezpieczeństwa Narodowego*. Warszawa. <https://www.bbn.gov.pl/download/1/9620/prpol.pdf>

Pryshchepa, K. (2024, March 1). Seeds of Strife. *IPS-Journal*. <https://www.ips-journal.eu/topics/economy-and-ecology/seeds-of-strife-7361/>

Rosset, J. (2011). The 2010 Presidential Election in Poland. *Electoral Studies*, 30/1, 241–244. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2011.01.005>

Sikorski, R. (2011). Informacja ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2008 r., przedstawiona na 15 posiedzeniu Sejmu RP VI kadencji 7 maja 2008 r. W *Exposé Ministrów Spraw Zagranicznych 1990–2011*. Warszawa, 371–390.

Słowański, M. T. (2025, January 13). Poland and Ukraine: A Partnership Forged in Resilience. *Fair Observer*. <https://www.fairobserver.com/politics/poland-and-ukraine-a-partnership-forged-in-resilience/>

Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021. (2017). *Ministerstwo Spraw Zagranicznych*. <https://www.gov.pl/attachment/8196524f-687b-40e6-aca8-82c53ff8e6db>

Sydoruk, T. & Tyshchenko, D. (2016). Positions of the Visegrad four Countries and the Baltic States on the Russian-Ukrainian Conflict. *Toruń International Studies*, 1/9, 17–30. <https://doi.org/10.12775/TIS.2016.002>

Szczerbiak, A. (2013). Poland (Mainly) Chooses Stability and Continuity: The October 2011 Polish Parliamentary Election. *Perspectives on European Politics and Society*, 14/4, 480–504. <https://doi.org/10.1080/15705854.2013.793535>

Szynowski, R. & Gil, P. (2025). Rooted in Identity, Aimed at Security: Polish Politics towards Ukraine and its Ontological Security Foundation. *European Journal of International Security*, 1–21. <https://doi.org/10.1017/eis.2025.10>

Tilles, D. (2025, April 26). Tusk Declares New «National Doctrine» to Ensure Poland has «Strongest Army and Economy in Region». *Notes from Poland*. <https://notesfrompoland.com/2025/04/26/tusk-declares-new-national-doctrine-to-ensure-poland-has-strongest-army-and-economy-in-region/>

Tusk, D. (2007, November 23). Przedstawienie przez prezesa Rady Ministrów programu działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. *Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*. [http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter6.nsf/0/6372FE4B9619C127C125739D0053E245/\\$file/2_a_ksiazka.pdf](http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter6.nsf/0/6372FE4B9619C127C125739D0053E245/$file/2_a_ksiazka.pdf)

Wicha, T. (2016). Prawa i Sprawiedliwości ocena polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. *Humanities and Social Sciences*, 21/23(1), 203–209.

Wilczek, M. (2022, February 2). Polish PM Appeals to Germany to Stop Nord Stream 2 Russian Gas Pipeline. *Notes from Poland*. <https://notesfrompoland.com/2022/02/02/polish-pm-appeals-to-germany-to-suspend-nord-stream-2-russian-gas-pipeline/>

Wintour, P. (2024, May 25). Polish Foreign Minister Calls for Long-term Rearmament of Europe. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/25/poland-foreign-minister-radoslaw-sikorski-long-term-reamament-europe>

Zdrowie. Praca. Rodzina. Program Prawa i Sprawiedliwości. (2014). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. <https://pis.org.pl/media/download/528ca7b35234fd7dba8c1e567fe729741baaaf33.pdf>

REFERENCES

Vidnianskyi, S. (2022). Ukraina – Yevropeyskyi Soiuz: novyi etap vzaiemovidnosyn v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny 2014–2022 rr. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky*, 31, 10–33. <https://doi.org/10.15407/mzu2022.31.010> (in Ukrainian).

Koval, N. (2018). *Okrim istorychnykh superechok: yake maibutnie dlia polsko-ukrainskykh vidnosyn? Polskyi pohliad*. Kyiv. <https://prismua.org/wp-content/uploads/2019/01/14974.pdf> (in Ukrainian).

Monchnik, K. (2013). Skhidna Yevropa v zovnishnopolitychnykh kontseptsiiakh Prava i spravedyvosti ta Hromadianskoi platformy. In O. Boryniak, M. Valiak, I. Hurak (Eds.), *Razom chy okremo? 20 rokiv polsko-ukrainskykh vidnosyn*. Ivano-Frankivsk, 78–97 (in Ukrainian).

Pikh, O. (2021). Rol Polshchi u pohlyblenni vidnosyn Ukrainy i Yevropeiskoho Soiuzu. In M. Lytvyn (Ed.), *Za svobodu: ukrainsko-polskyi dialog ta sproby porozuminnia*. Lviv, 543–561 (in Ukrainian).

11 Years since Landmark Speech by Polish Leader in Georgia. (2019, August 12). *Polskie Radio*. <https://www.polskieradio.pl/395/7785/artukul/2353833,11-years-since-landmark-speech-by-polish-leader-in-georgia> (in English).

IV Rzeczpospolita – Sprawiedliwość dla Wszystkich. Program Prawa i Sprawiedliwości z 2005 roku. (2005). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. https://pislegionowo.pl/Pliki/Dokumenty_PiS/program_2005.pdf (in Polish).

Baluk, W. (2012). Stosunki polsko-ukraińskie w latach 2005–2012. Od romantyzmu do pragmatyzmu. *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, 10/1, 29–44 (in Polish).

Baluk, W. (2021). Ukraina w programach ugrupowań koalicji rządowych w Polsce po 1989 r. w kontekście geopolityki. In W. Baluk, J. Makar, & M. Doroszko (Eds.), *Dziedzictwo Józefa Piłsudskiego i Symeona Petlury. Przeszłość i teraźniejszość partnerstwa Polski i Ukrainy*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 119–129 (in Polish).

Biłonożko, E. (2025, March 26). *Ukrainian Issue in Polish Elections*. Wilson Center. <https://ukraine.wilsoncenter.org/blog-post/ukrainian-issue-polish-elections> (in English).

Cadier, D., & Szulecki, K. (2020). Populism, Historical Discourse and Foreign Policy: The Case of Poland's Law and Justice Government. *International Politics*, 57/6, 990–1011. <https://doi.org/10.1057/s41311-020-00252-6> (in English).

Chojan, A. (2016). Polityka wschodnia Polski w myśli politycznej partii Prawo i Sprawiedliwość (lata 2005–2007). *Rocznik Instytutu Europy Środkowej*, 14/5, 301–314 (in Polish).

Donald Tusk o uchwale wołyńskiej: «Jednoznaczna i nie prowokuje». (2013, July 12) <https://www.money.pl/gospodarka/tokfm/artykul/donald;tusk;o;uchwale;wozynskiej;jednoznaczna;;nie;prowokuje,165,0,1345189.html> (in Polish).

Dulak, M. (2010). Partnerstwo Wschodnie jako priorytet polskiej prezydencji. In M. Brachowicz (Ed.), *Wyzwania polskiej prezydencji 2011*. Kraków: Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 47–57 (in Polish).

Gera, V., & Cook, L. (2025, January 15). Polish Leader Vows to Use EU Presidency to Speed up Ukraine's Membership Quest. *AP News*. <https://apnews.com/article/poland-ukraine-exhumations-8745207dc4fc4d55d339a1e6dcb414ff> (in Polish).

Grabowski, W. (2019). Determinants of Voting Results in Poland in the 2015 Parliamentary Elections: Analysis of Spatial Differences. *Communist and Post-Communist Studies*, 52/4, 331–342. <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2019.10.006> (in Polish).

Grupiński, R. (2013, 10 lipca). *Wypowiedź na posiedzeniu Sejmu. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Stenograma posiedzenia Sejmu RP nr 45 z dnia 10.07.2013. 7 punkt porządku dziennego*. <https://www.sejm.gov.pl/sejm7nsw/wypowiedz.xsp?posiedzenie=45&dzien=1&wyp=97&view=1> (in Polish).

Harper, J. (2023, August 6). Food Security: Polish Farmers Hurt by Ukraine Grain Imports. *DW*. <https://www.dw.com/en/poland-ukraine-grain-imports/a-66424707> (in English).

Kaczyński, P. M., & Dybka, D. (2024, February 13). Liberal Poland is Back: The Impact on Europe of the 2023 Polish Vote. *Elcano Royal Institute*. <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/liberal-poland-is-back-the-impact-on-europe-of-the-2023-polish-vote/> (in English).

Maj, E., Trembicka, K., Sanecka-Tyczyńska, J., & Wicha, T. (2023). Model polityki zagranicznej Polski w XXI wieku w myśli politycznej głównych orientacji ideologiczno-programowych. *Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 20(87), 139–174. <https://doi.org/10.12797/Politeja.20.2023.87.07> (in Polish).

Markowski, R. (2006). The Polish Elections of 2005: Pure Chaos or a Restructuring of the Party System? *West European Politics*, 29/4, 814–832. <https://doi.org/10.1080/01402380600842452> (in English).

Meller, S. (2011). Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2006 roku. Przedstawiona na 10 posiedzeniu Sejmu RP V kadencji 15 lutego 2006 r. W *Exposé Ministrów Spraw Zagranicznych 1990–2011*. Warszawa, 323–343 (in Polish).

Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości z 2009 roku. (2009). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. <https://oko.press/images/2017/10/PiS-program-2009.pdf> (in Polish).

Olszyk, S. (2016). Kontekst geopolityczny kryzysu na Ukrainie (2013–2014) i zaangażowanie władz polskich w jego rozwiązanie. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 3, 263–283 (in Polish).

Paruch, W. (2021). Buława Bohdana Chmielnickiego znajduje się w Warszawie. Ukraina w polityce środkowoeuropejskiej rządów Zjednoczonej Prawicy. In W. Baluk, J. Makar, & M. Doroszko (Eds.), *Dziedzictwo Józefa Piłsudskiego i Symeona Petlury. Przeszołość i teraźniejszość partnerstwa Polski i Ukrainy*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 131–152 (in Polish).

Poland and Ukraine Advance Exhumation Talks. (2025, January 11). *Polskie Radio*. <https://www.polskieradio.pl/395/7785/Artykul/3469721.poland-and-ukraine-advance-exhumation-talks> (in English).

Polska pomoc dla Ukrainy. (2025, February 23). *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/polska-pomoc-dla-ukrainy-p1en,93620> (in Polish).

Polska zasługuje na cud gospodarczy. Program wyborczy Platformy Obywatelskiej. (2007). *Platforma Obywatelska*. Warszawa. <https://mamprawowiedziec.pl/file/14512> (in Polish).

Polski model państwa dobrobytu. Program Prawa i Sprawiedliwości z 2019 roku. (2019). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. https://pis.org.pl/files/Program_PIS_2019.pdf (in Polish).

Presidents of Poland and Ukraine Held Negotiations. (2006, March 1). *For-UA*. <https://for-ua.com/article/1004274> (in English).

Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012–2016. (2012). *Biuro Bezpieczeństwa Narodowego*. Warszawa. <https://www.bbn.gov.pl/download/1/9620/prpol.pdf> (in Polish).

Pryshchepa, K. (2024, March 1). Seeds of Strife. *IPS-Journal*. <https://www.ips-journal.eu/topics/economy-and-ecology/seeds-of-strife-7361/> (in English).

Rosset, J. (2011). The 2010 Presidential Election in Poland. *Electoral Studies*, 30/1, 241–244. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2011.01.005> (in English).

Sikorski, R. (2011). Informacja ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2008 r., przedstawiona na 15 posiedzeniu Sejmu RP VI kadencji 7 maja 2008 r. W *Exposé Ministrów Spraw Zagranicznych 1990–2011*. Warszawa, 371–390 (in Polish).

Słowański, M. T. (2025, January 13). Poland and Ukraine: A Partnership Forged in Resilience. *Fair Observer*. <https://www.fairobserver.com/politics/poland-and-ukraine-a-partnership-forged-in-resilience/> (in English).

Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021. (2017). *Ministerstwo Spraw Zagranicznych*. <https://www.gov.pl/attachment/8196524f-687b-40e6-aca8-82c53ff8e6db> (in Polish).

Sydoruk, T. & Tyshchenko, D. (2016). Positions of the Visegrad four Countries and the Baltic States on the Russian-Ukrainian Conflict. *Toruń International Studies*, 1/9, 17–30. <https://doi.org/10.12775/TIS.2016.002> (in English).

Szczerbiak, A. (2013). Poland (Mainly) Chooses Stability and Continuity: The October 2011 Polish Parliamentary Election. *Perspectives on European Politics and Society*, 14/4, 480–504. <https://doi.org/10.1080/15705854.2013.793535> (in English).

Szynowski, R. & Gil, P. (2025). Rooted in Identity, Aimed at Security: Polish Politics Towards Ukraine and its Ontological Security Foundation. *European Journal of International Security*, 1–21. <https://doi.org/10.1017/eis.2025.10> (in English).

Tilles, D. (2025, April 26). Tusk Declares New «National Doctrine» to ensure Poland has «Strongest Army and Economy in Region». *Notes from Poland*. <https://notesfrompoland.com/2025/04/26/tusk-declares-new-national-doctrine-to-ensure-poland-has-strongest-army-and-economy-in-region/> (in English).

Tusk, D. (2007, November 23). Przedstawienie przez prezesa Rady Ministrów programu działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. *Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*. [http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter6.nsf/0/6372FE4B9619C127C125739D0053E245/\\$file/2_a_książka.pdf](http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter6.nsf/0/6372FE4B9619C127C125739D0053E245/$file/2_a_książka.pdf) (in Polish).

Wicha, T. (2016). Prawa i Sprawiedliwości ocena polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. *Humanities and Social Sciences*, 21/23(1), 203–209 (in Polish).

Wilczek, M. (2022, February 2). Polish PM Appeals to Germany to Stop Nord Stream 2 Russian Gas Pipeline. *Notes from Poland*. <https://notesfrompoland.com/2022/02/02/polish-pm-appeals-to-germany-to-suspend-nord-stream-2-russian-gas-pipeline/> (in English).

Wintour, P. (2024, May 25). Polish Foreign Minister Calls for Long-term Rearmament of Europe. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/25/poland-foreign-minister-radoslaw-sikorski-long-term-reamament-europe> (in English).

Zdrowie. Praca. Rodzina. Program Prawa i Sprawiedliwości. (2014). *Prawo i Sprawiedliwość*. Warszawa. <https://pis.org.pl/media/download/528ca7b35234fd7dba8c1e567fe729741baaf33.pdf> (in Polish).

Oleh PIKH

PhD (History)

Senior Research Fellow

of the Department «Center for Ukrainian-Polish Relations Research»

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAD-4632-2020>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2304-9002>

e-mail: olpikh@gmail.com

UKRAINE IN THE FOREIGN POLICY OF CONSERVATIVE AND LIBERAL GOVERNMENTS OF POLAND (2005–2025): A COMPARATIVE ANALYSIS

This article presents a comparative analysis of Poland's foreign policy towards Ukraine from 2005 to 2025, examined through the lens of ideological differences between the conservative Law and Justice (PiS) and the liberal Civic Platform (PO) governments. Despite a broad consensus on supporting Ukraine's sovereignty and Euro-Atlantic integration, the methods and priorities of the two political camps diverged significantly. PiS's approach was marked by a strong emphasis on national sovereignty, regional leadership, a robust transatlantic alliance, and an active historical policy. Conservative governments, particularly under President Lech Kaczyński, promoted the idea of Central and Eastern European unity as a buffer against Russian neo-imperialism. After 2015, PiS adopted a «dual-track» policy: while offering strong security support to Ukraine, it also

instrumentalized contentious historical issues, which contributed to considerable tension in bilateral relations. In contrast, Civic Platform pursued a more pragmatic and Eurocentric approach. Its governments prioritized integration within the EU and advancing Ukraine's interests through multilateral frameworks such as the Eastern Partnership. They also sought to avoid the escalation of historical disputes, emphasizing ongoing political and economic dialogue instead.

Russia's full-scale invasion in 2022 became an existential challenge that prompted the PiS government to temporarily set aside historical grievances and provide Ukraine with unprecedented military and humanitarian assistance. However, subsequent crises, notably the «grain crisis», illustrated that domestic political pressures and economic interests could still influence the strategic partnership. The return of Donald Tusk's government in late 2023 signaled a renewed commitment to Eurocentric policies and a preference for addressing bilateral challenges through dialogue and EU institutions. Although the Russian threat remains a key factor solidifying the strategic partnership between Poland and Ukraine, its long-term stability depends on Poland's internal political dynamics and the ability of both nations' elites to balance national interests with shared strategic imperatives.

Key words: Poland, Ukraine, foreign policy, Law and Justice, Civic Platform, political parties, historical policy, Polish-Ukrainian relations, Russian aggression.

Стаття: надійшла до редакції 13.05.2025

прийнята до друку 3.07.2025